

РОЛЬ БІБЛІОТЕКИ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ, НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ, КУЛЬТУРИ І ДУХОВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Стаття висвітлює основні креативні орієнтири виховання студентської молоді на досвіді роботи наукової бібліотеки з формування цілісної і гармонійно розвинутої та суспільно-активної особистості з високим рівнем національної свідомості, широким світоглядом, належним рівнем загальної, мовної, художньо-естетичної, політичної та правової культури.

Ключові слова: патріотичне виховання, національна самосвідомість, гуманістична моральність, читацькі об'єднання, інформаційно-просвітницькі заходи, краєзнавство, видання наукової бібліотеки.

Статья раскрывает основные креативные ориентиры воспитания студенческой молодежи, ссылаясь на опыт научной библиотеки с формирования гармонично развитой и общественно-активной личности с высоким уровнем сознания, широким мировоззрением, надлежащим уровнем общей языковой, художественно-эстетической, политической и правовой культуры.

Ключевые слова: патриотическое воспитание, национальное самосознание, гуманистическая мораль, читательские объединения, информационно-просветительские мероприятия, краеведение, издания научной библиотеки.

На сучасному етапі становлення правової демократичної держави та інтеграції України до загальноєвропейського співтовариства дедалі більшої гостроти набуває проблема відтворення в суспільстві духовної, високоморальної особистості – творця власного майбутнього, гуманіста, громадянина - патріота України. Адже зміцнити і розвинути демократичну правову державу, яка ввійшла б повноправним суб'єктом до європейської спільноти можуть громадяни, які люблять свій народ, свою Україну, готові самовіддано захищати й розбудовувати її, які мають людську гідність, національну самосвідомість, гуманістичну моральність, знають свої права і свободи та вміють цивілізовано відстояти їх, сприяючи громадянському миру і злагоді в суспільстві.

Виховати таку молодь можливо за умови розвитку національної освіти, в якій система виховання та навчання ґрунтується на ідеях української героїчної історії, багатій культурі, звичаях народу та глибокому знанні рідної мови, літератури, поваги до національних символів, та основ християнської релігії.

На теренах України першооснови патріотичного виховання були закладені ще в народній педагогіці – в легендах, казках, міфах, літописах, повчаннях, прислів'ях. Питання патріотичного виховання хвилювало літописців, державних і громадських діячів, письменників: Нестора Літописця, Ярослава Мудрого, Іларіона, Володимира Мономаха, П. Орлика,

Ф. Прокоповича, Г. Сковороду, Т. Шевченка, П. Куліша, Д. Чижевського, Лесю Українку, І. Франка, М. Грушевського, В. Винниченка, С. Рудницького. Багатогранні аспекти патріотичного виховання особистості знайшли своє відображення у працях педагогів Х. Алчевської, Г. Ващенко, О. Духновича, І. Огієнка, С. Русової, К. Ушинського, Я. Чепіги, які велику увагу приділяли вихованню любові до своєї землі, рідної мови, формуванню національної самосвідомості, поваги до історичного минулого. А. Макаренко і В. Сухомлинський радили прищеплювати молоді високі почуття вірності й відданості Батьківщині, пошани до її трудівників. Як зазначав В. Сухомлинський «виховання громадянина патріотом – це гармонія розуму, думки, ідей, почуттів, духовних поривів, вчинків» [2, с.16]. Психологічні засади патріотичного виховання досліджували П.Блонський, Л.Виготський, Г.Костюк, О.Леонт'єв, О.Петровський, І.Синиця, П.Якобсон. У сучасній педагогічній науці окремі аспекти патріотичного виховання розробляють О.Бандура, Н.Волошина, А.Капська, В.Неділько, Є.Пасічник, Б.Степанишин.

Процес виховання – це система виховних заходів, спрямованих на формування всебічної і гармонійно розвиненої особистості [1, с.3]. Відомо, що основні риси громадянина формуються в молодому віці під впливом загальнонародних цінностей, у взаємодії особистості з суспільством, яке на кожному етапі репрезентують родина, школа та різноманітні колективи [3, с.170]. Тому основним орієнтиром виховного процесу в Дніпропетровському державному аграрно-економічному університеті є формування особистості, наділеної громадянською відповідальністю, національною самосвідомістю, високими духовними цінностями, родинними і патріотичними почуттями, створення умов для розвитку творчо обдарованої студентської молоді, її індивідуальних якостей, набуття за час навчання молодого людиною соціального досвіду.

Важливу місію у виховній роботі виконує наукова бібліотека університету в тісній співпраці з кураторами академічних груп, студентським активом та громадськими організаціями. У науковій бібліотеці активно й творчо працюють читацькі об'єднання за інтересами: літературна вітальня «Гармонія», «Родовід», «Ріднокрай», літературна студія «Дивослово» та музичний ансамбль «Дружба». Засідання читацьких об'єднань охоплює широке коло актуальних питань сьогодення, виховують духовність, популяризують видання про історію України, інтеграцію в Європейський простір, демократизацію суспільного життя, розкривають чарівний світ літератури, мистецтва, традицій українського народу, сприяють розширенню світогляду та всебічному розвитку особистості.

Змістовні соціокультурні масові заходи проводяться на кураторських годинах, в студентських гуртожитках, до яких залучаються студенти, активні учасники читацьких об'єднань, громадськість.

Формуванню у студентської молоді рис громадянина-патріота Української держави сприяли кураторські години «Збережемо національні традиції», «Я – українець», «Моя країна – єдина Україна», цикл масових

заходів «Навічно в народній пам'яті покоління» (Голокост), «Подвигу твоєму, солдате, вклоняється весь світ», година пам'яті «Попіл спалених в'язнів концтаборів б'ється в наших серцях», круглі столи «Ми з українського роду», «Сила нації в її єдності», «Україно, ти моя молитва» тощо.

До Дня пам'яті та примирення, річниці Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні в аудиторії імені Героя Радянського Союзу І.П. Ялового щорічно проводиться тематичні кураторські години «Палаючий факел пам'яті», «Події, які змінили світ». Цей день святковий Перемоги зустрічі з учасниками цих подій тощо.

До Дня визволення міст України та міста Дніпропетровська від фашистських загарбників, Дня українського козацтва та Дня захисника вітчизни в академічних групах, студентських гуртожитках традиційно проводяться лекції, бесіди, огляди видань, історичні повідомлення, інформаційні огляди, оформляються книжкові виставки «Шляхами війни», «Дніпропетровськ опалений війною», «Історія славного козацтва українського», «Галерея козацьких портретів», «Знавець козацького життя, історії, традицій – Д.І.Яворницький», «Козаки в художній літературі та образотворчому мистецтві».

Художнє слово доповнювала музика: пісні воєнних років та народні пісні про козаків у виконанні музичного ансамблю «Дружба» яскраво розповідали про героїчну епоху українського народу, хоробрих синів України. «Герої не вмирають», під такою назвою проведено вечір пам'яті Героїв Небесної сотні та випускників університету, які загинули в зоні АТО. Темі «Вони загинули, щоб жила Україна» були присвячені бесіди, виступи студентів про героїчні подвиги їх однолітків, співвітчизників, випускників ДДАЕУ, які віддали своє життя за рідну землю, свободу і волю, за краще життя і мир на землі.

Гордість за нашу країну, патріотичні почуття викликають заходи присвячені державним святкам України: «Незалежна, вільна, суверенна», до Дня незалежності України, «В борні ми гідність і свободу відстояли», до Дня гідності та свободи, «Соборність – символ свободи та єднання України», до Дня Соборності та злуки. Свята, що поєднали нашу націю: «Закон цей стверджує, що вільні ми навіки», до Дня Конституції України, «Прапор – наш державний символ», до Дня Державного Прапора України, «Наш Герб-Тризуб – це знак державності та сили», «Усміхнулась наша доля, заспівали ми про волю, нас ця пісня поєднала, щастя нам подарувала», до Дня затвердження Державного Гімну України.

Залучаючи молодь до високої духовної місії українських просвітників – М.П. Драгоманова, П. Могилу, Х.Д. Алчевської, І. Федорова, Ф. Прокоповича, М.С. Грушевського, студенти пишаються великими українцями, культурою української нації. Відкриваючи скарбницю світової культури, висвітлюємо велетнів епохи Відродження та творчість поетів «срібного віку».

У бесідах, повідомленнях, оглядах книг, на прикладах поетичних та

музичних творів класиків української літератури розкриваються теми братерства і єдності слов'янських народів, філософські роздуми про майбутнє України, уславлення її національних символів: вербу, тополю, червону калину, вишневі сади, хрещатий барвінок. Студенти душею доторкаються до духовних цінностей і надбань українського народу на годинах духовного спілкування «Срібні дзвони слов'янської духовності», «Доторкнись серцем до мелодії живого українського слова», «Бринить кришталь рідної мови». На кожному заході проводилася літературна гра «Мовний марафон». А учасники літературної студії «Дивослово» та музичного ансамблю «Дружба» виконували авторські вірші, музичні твори, українські народні пісні про мову під девізом «У славі і пісні – код наш український». В комплексі на цих заходах демонструються творчі роботи учасників клубу «Родовід» за назвами «Барви студентської творчості», «Торкнись душею до краси», «Сузір'я студентських талантів».

Традиційно щорічно за окремими програмами проводяться Шевченківські та краєзнавчі читання, присвячені ювілейним датам заснування нашого університету, міста та області, в ході яких проходять зустрічі з науковцями, випускниками університету, видатними особистостями міста, презентації книг, години духовного спілкування тощо.

Низка різноманітних заходів приурочувалася до ювілейних дат вчених аграрної галузі нашого університету М.О. Бекаревичу, М.Т. Масюку, А.С. Кобцю, О.В. Верняєву, В.І. Шеманьову, Я.М. Захрялову, А.І. Свеженцову, В.Г. Бутенку, М.П. Високому, А.І. Задонцеву, І.А. Лук'яненку, М.О. Селеху, М.П. Тіману, Л.А. Христовій, Ф.Т. Моргуну, В.С. Цикову, І.П. Чабану, В.Т. Шуваєву та іншим, життя і наукова діяльність яких стали прикладом активної життєвої позиції та служіння вибраній професії.

Складовою виховання патріотизму, національної свідомості і гідності студентської молоді стало проведення заходів циклу «З чого починається людина». Година духовного спілкування «Людина починається з сім'ї», «Теплом зустрічає отчий дім», «Ми про батьків сказати хочем слово» пронизані любов'ю до своєї рідної землі, домівки, отчого краю та любов'ю і повагою до самих найдорожчих людей – батька й матері. Про них на заходах звучали зворушливі вірші та пісні українських композиторів О. Морозова, В. Івасюка, К. Смолвої, О. Білаша, І. Поклада та авторські вірші й пісні учасників творчих об'єднань наукової бібліотеки.

Значна увага приділяється екологічному вихованню студентства. За програмами Місячників екології «Не дайте вашим душам збайдужіти, в гармонії з довкіллям треба жити», «Гармонізація природи та людини» розглядаються питання екології, здоров'я людини, засвоєння високоморальних норм поведінки, прищеплення любові до природи квітучої України, рідного краю та чуйного відношення до навколишнього середовища. Важливо те, що в програми Місячників екологічних знань, крім виставок, переглядів, оглядів видань, зустрічей з вченими-екологами

університету, його випускниками, які працюють в даній галузі, входять презентації видань наукової бібліотеки: науково-допоміжного бібліографічного покажчика «Проблеми екології та охорони навколишнього середовища» та збірників 2 випусків сценаріїв «Хай душа проростає садами» на допомогу кураторам в проведенні виховних годин.

Виховний процес відбувається як через інформаційно-просвітницькі виховні години, зустрічі з цікавими людьми, так і через залучення студентів у творчі читацькі об'єднання наукової бібліотеки. Завдяки їх діяльності у студентів розвивається художньо-естетична культура, формується національна та громадська свідомість, реалізуються творчі можливості та підвищується інтелектуальний рівень, інформаційна компетентність.

Керівником творчих об'єднань наукової бібліотеки, методистом В.О. Гескіною створено основне ядро творчої студентської молоді, учасники яких пишуть вірші, складають музику. Їх творчі надбання повсякчас демонструються в ході проведення інформаційно-просвітницьких заходів, як в науковій бібліотеці, так і бібліотеках ВНЗ міста та бібліотеках різних відомств і організацій, на місцевому радіо й телебаченні.

Готуються до видання збірки різних видань. Перша збірка віршів видана під назвою «Поезія окрилених сердець» і вмістила в собі творчість 14 авторів, які написали 136 віршів, деякі з них в майбутньому стали піснями. Збірка видана за результатами щорічного фестивалю студентської творчості. Це надихає авторів писати ще краще. І навіть, коли вони закінчують наш університет, не розривають своїх зв'язків з бібліотекою, такі випускники, як О. Кісенко, Н. Салімоненко, С. Немченко, Т. Клочко, Д. Книш та інші. Вони постійно приймають участь у засіданнях творчих об'єднань. А день заснування літературної вітальні «Гармонія», 18 березня 1982 року, завжди відмічають виконанням своїх нових творів.

Таким чином, розкриваючи досвід наукової бібліотеки з формування громадської позиції, національної самосвідомості, особистості студента, патріота своєї Батьківщини, культурного й духовного його збагачення, профадаптаційної роботи, майбутня її діяльність спрямована на пошук та використання інтерактивних форм, які передбачають визначення для кожного студента мотивації щодо підвищення культурного рівня майбутнього фахівця-аграрія.

Бібліографічні посилання:

1. **Фіцула М. М.** Педагогіка: навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти / М. М. Фіцула. – 3-тє вид., переробл. і допов. – Тернопіль: Богдан, 2007. – 232 с.
2. **Сухомлинский В. А.** Родина в сердце / В. А. Сухомлинський. – 2-е изд. – М. : Молодая гвардия, 1980. – 175 с.
3. **Кухаренко П. М.** Формування громадської позиції сучасної молоді / П. М. Кухаренко, О. О. Резнікова // Україна на зламі тисячоліть – 20 років незалежності (1991–2011) : зб. наук. пр. / [редкол.: Кобець А. С. (відп. ред.) та ін.]. – Дніпропетровськ : Придніпров'я, 2011. – Вип. 3. – С. 169-174.
4. **Грабар Н. Г.** Бібліотека як інформаційно-виховна структура вищого навчального закладу / Н. Г. Грабар // Вісн. Харк. держ. акад. культури. – Х. : ХДАК, 2003. – Вип. 11. – С. 132-137.

5. Дворкина М. Я. Сущность и структура библиотечно-информационной деятельности / М. Я. Дворкина // Научные и технические библиотеки. – 2008. – № 5. – С. 5-21.
6. Дригало В. Технология работы библиотеки вуза / В. Дригало // Бібліотечний форум України. – 2008. – № 1. – С. 8-14.
7. Кобелев А. Н. Диагностика работы библиотек: информационно-аналитический компонент / А. Н. Кобелев // Научные и технические библиотеки. – 2010. – № 4. – С. 18-27.
8. Ковальчук Г. Краєзнавча діяльність публічних бібліотек Східної України: збереження традицій, пошук нового / Г. Ковальчук, Н. Полянська // Бібліотечний форум України. – 2010. – № 1. – С. 28-31.
9. Мелентьева Е. Ю. Библиотека в образовательном пространстве вуза / Е. Ю. Мелентьева // Научные и технические библиотеки. – 2014. – № 10. – С. 61-67.

УДК 027.7:378.4:63(477.63):01

Н. В. Кобець

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСІБНИКИ ТА ЇХ РОЛЬ В ПОСИЛЕННІ КОНКУРЕНТНИХ ПОЗИЦІЙ УНІВЕРСИТЕТУ

*У статті висвітлена діяльність наукової бібліотеки ДДАЕУ по створенню власних інформаційних ресурсів та шлях інтеграції бібліотеки в український і світовий інформаційний простір. **Ключові слова:** інформаційно-аналітична діяльність, бібліографія, бібліографічна продукція, біобібліографічний покажчик, імідж університету.*

*В статье освещена деятельность научной библиотеки ДГАЭУ по созданию собственных информационных ресурсов и путь интеграции библиотеки в украинское и мировое информационное пространство. **Ключевые слова:** информационно-аналитическая деятельность, библиография, библиографическая продукция, биобиблиографический указатель, имидж университета.*

Одним з пріоритетних напрямів державної політики в галузі освіти є створення і підтримка відкритої мережі освітніх ресурсів. Прийнята урядом України у 2016 році Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року “Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України” передбачає, серед іншого, інтенсивний розвиток та актуалізацію документно-інформаційних ресурсів бібліотек на традиційних та електронних носіях, що має сприяти створенню відкритого доступу до наукової інформації через розвиток відкритих електронних архівів.

Серед очікуваних результатів впровадження Стратегії – вагоме зростання ролі бібліотек вищих навчальних закладів в поширенні наукової інформації у світовому науково-освітньому просторі, підвищення рейтингу українських університетів.

Дніпровський державний аграрно-економічний університет – один із провідних вищих навчальних закладів Східного регіону України, основним